

PÉCS VÁROSÁRÓL KÉSZÜLT RÉZMETSZET A VISSZAFoglalás után. Készítője Valószínűleg nem járt a városban, csupán egy már meglevő ábrázolást vett alapul

Pécs ismeretlen várkapitánya: Orsich Lukács

Pedig a vár és a város több ostromot is elszenvedett a török időkben, alkalom tehát lett volna bőven dicső tettekre, és a térségben otthonosan mozgó Tinódi Lantos Sebestyén biztosan szívesen örökítette volna meg a pécsi hősök nevét. Erre azonban nem került sor, ugyanis Pécs 1543-ban feladták a védői, így Istvánffy Miklós nyomán inkább csak megvetés jutott osztályrészül a vár és város akkori kapitányának, kövendi Székely Lukácsnak. A különös történelmi tudatnak köszönhető, hogy a lokális emlékezetben inkább helyi oszmán főemberek nevei maradtak meg. Memi, Ferhád, Jakováli Hasszán és természetesen a legismertebbnek számító Kászim pasáról minden pécsi halott, ám sokaknak bizony újdonság, hogy a város felett magasodó Makár egy bizonyos Makár János horvát lovaskapitányról kapta a nevét, aki tevékenyen részt vett a vár és város 1686-ban történt visszavívásában.

A közelmúltban előkerült a Horvát Tudományos Akadémia levéltárának mélyéről egy forrás, amely teljesen új adatokkal gazdagította ismereteinket Pécs késő középkori történetéről. Ebben Dudics András pécsi püspök 1564 januárjában megerősíti elődeinek, Sulyok Györgynek és Draskovics Györgynek adományait, amely révén Orsich Horváth Lukács megkapta a pécsi püspökség Tófi nevezetű falvát. Az oklevélből kiderül, hogy a horvátországi Osztrovicáról származó, Benkovichnak is nevezett Horváth Lukács a mohácsi csata időpontjában Pécs

várának kapitánya volt, és az ő bátorságának köszönhetően sikerült megvédeni az erősséget a szultáni táborból szétterjedő akindzsiktól és martalócoktól. Az oklevél megjegyzi, hogy Lukács a vére hullásával is szolgálta a hazát, azaz megsebesült az ostrom idején.

Mindez rengeteg újdonságot szolgáltat a város 1526. évi történelméről, amiről eddig csak ellentmondásos adatok álltak rendelkezésünkre. A török történetírók munkáiból eddig is tudtuk, hogy a város polgársága önként megnyitotta a kapukat a hódítók előtt, talán abban bíztak, hogy így nem esik bántódásuk. Várakozásaikban azonban csalódnuk kellett, mert a fosztogatás harmadik napján a törökök összetertették a polgárokat a város főterére, ahol lemészárolták őket, majd a várost felgyújtva távoztak. A régészeti eredmények igazolják ezt az állítást, a Széchenyi téren álló épületek – így például a mívés termékeket előállító ötvösműhely – és a közeli Munkácsy Mihály utcában működő majolika üzem és domonkos kolostor minden bizonnyal ekkor hamvadtak el. Tömegsír azonban nem került elő, így nem tudjuk, hogy amennyiben megtörtént a vérengzés, az áldozatokat hova rejtették.

Azt is tudni lehetett, hogy a vár nem adta meg magát, az oda bemenekeült lakosság és katonaság túlélte az első csapást. Eddig azonban úgy tudtuk, hogy Sulyok István állt a vár élén, Orsich Lukács neve egyik ismert forrásban sem szerepelt. Az oklevél azonban egyértelműen őt említi a vár capi-

A gondolatban bebarangoljuk Magyarország egykori várait, majd mindenhol felidézhetjük magunkban a vitéz hősök és várkapitányok neveit. Köszöggem Jurisics, Drégelyben Szondi György, Gyulán Kerecsényi László és Szigetváron Zrínyi Miklós, csak hogy az ismertebbeket említsük. Pécs esetében azonban hiába kutakodunk az emlékeink között, nem jut eszünkbe egy hős neve sem.

tányának, aki talán Sulyokkal együtt – ez a verzió nem zárható ki – védte meg a várat. Az is kiderül, hogy a támadók megpróbálkoztak az ostrommal, csak felszerelés híján nem jártak sikerrel. A kétségtelen eredmények dacára azonban továbbra is gyanús, hogy egyetlen más oklevélben sem szerepel Orsich Lukács neve.

A horvát történelemben jól ismert család históriájával több írás is foglalkozik, ennek ellenére a család első generációjának sorsa nem tisztázott. Nem tudjuk, hogy Lukács honnan érkezett Pécsre és későbbi sorsáról sincs tudomásunk. Ennek ellenére létezésében nincsen okunk kételkedni. Tófi falut ugyanis 1564-ben Orsich István birtokolta, azaz az adományozás biztosan megtörtént. Ha pedig ez sem lenne elég, akkor üssük fel a Szigeti veszedelem című eposzt, ahol az V. ének 45. versszakában ez olvasható: „Száz meztelen szablyát Dandó hoz ez után, / Maga van előttök, jár mint egy oroszlán, / Ez is úgy esküvék, félre áll a osztán, / Utánna érkezék százzal Orsics István.”

A hős pécsi várkapitány fia tehát Zrínyi mellett küzdött Szigetvár várában, tettük így a horvát-magyar fegyverbarátság szép példájának tekinthető. Megérdemelnének Pécsnek egy emléktáblát, és Lukácsot megismerve kijelenthetjük, hogy végre Pécs is büszkélkedhet törökverő hőssel, aki megmentette a rábizottakat a biztos pusztulástól.

LEJEGYZTE: DR. VARGA SZABOLCS